

פוסט 32: מורים מגה מצטיינים בכיתות גדולות בתחומים רכים (חלק ב')

ע"י פרופ' נירה חטיבה, לשעבר ראש המרכז לקידום ההוראה, אוניב' תל אביב

הפוסט הזה, כקודמו, אינו מביא סיכום של הספרות המקצועית בנושא מסוים אלא תיאורים על בסיס ניסיוני המקצועי האישי בנושאי הפוסט¹.

פוסט זה מציג תיאור אותנטי של שתי **מרצות מגה-מצטיינות שמלמדות קורסים גדולים וקשים באוריינטציה מרוכזת-מורה/מכוונת תוכן, בגישת המורה הבהיר והמעניין המעביר ידע באופן מובנה**

תיאור התנהגות המורה בכיתה מבוסס על המודל להוראה טובה מפוסט 11 שמורכב משתי קטגוריות: **קוגניטיבית/חשיבתית** של 'איך המרצה מתקשר את החומר לסטודנטים' (הקורס והשיעור מאורגנים, השיעור בהיר, מעניין ומתחזק ריכוז וקשב) ו**אפקטיבית/רגשית** של 'השריית אווירה לימודית חיובית ונעימה המתחזקת פתיחות ורצון ללמידה' ושל 'קיום אינטראקציות חיוביות ומועילות'.

פוסט 30 מתאר מרצה כזה בתחום תוכן 'קשה' - פיזיקה. פוסט 31 מתאר שני מרצים בתחומים רכים – היסטוריה ומשפטים. הפוסט הנוכחי מתאר שתי מרצות בתחום רך – משפטים.

תיאורי המרצים לקוחים מהאתר של המרכז לקידום ההוראה באוניב' תל אביב תחת הכותרת "מרצים מצטיינים מספרים"

<https://teaching-center.tau.ac.il/personal-stories-1>

דוגמה ג למרצה מגה מצטיינת בתחום רך

המרצה: פרופ' דפנה ברק-ארז. שימשה כדקאן הפקולטה למשפטים באוניב' תל אביב וכיום כשופטת בית המשפט העליון. נבחרה כמה פעמים כמצטיינת-רקטור בהוראה של הפקולטה למשפטים.

קורס: משפט חוקתי, מס' התלמידים הרשומים 141
דירוגה בסקר ההוראה: הערכה כללית של המרצה 6.81 (על סולם 7, 7.1, הגבוה), שיעורים מאורגנים 6.43, שיעורים בהירים 6.67, שיעורים מעניינים 6.75, תגובות המרצה לשאלות והערות 6.74, יחס המרצה לתלמידים 6.78, זמינות מחוץ לשיעורים 6.42.

הערכה כללית של מרצה שהיא 6.81 על ידי 107 המשיבים לשאלון (76% מכלל הרשומים) היא מדהימה כי מראה שכמעט כולם דרגו אותה כ 7, מה שמעיד על שביעות רצון מקסימלית מהוראתה!!! היא מצטיינת באופן יוצא דופן גם ביחסה לתלמידים, בתגובותיה לשאלותיהם והערותיהם וגם בבהירות ובעניין בשיעורים – ממש מרצה אידיאלית... ואכן בהערותיהם הכתובות הסטודנטים מבטאים את התלהבותם והערצתם אליה כמורה²:

הערות של תלמידים

מחמאות כלליות על ארגון, בהירות ועניין:

- המרצה מאורגנת, ברורה ובהירה והסדר המופתי תורם רבות להבנת הנלמד בכיתה
- השיעורים מאורגנים וברורים מצד אחד, מצד שני אינה מוותרת על עומק ועל דיונים חשובים

¹ ראו תיאור בפוסט הקודם

² לצערי נפלו בטקסט אי דיוקים ברווחים לפני ואחרי סימני פיסוק עקב התרגום של טקסט מגירסת pdf לגירסת WORD

- ההסברים שלה יפים, ברורים, חדים, מעניינים ומרחיבי אופקים גם מעבר למשפט מנהלי
- החומר הוא מורכב ומסובך ודפנה מצליחה להעביר אותו בבהירות מושלמת ללא וויתור על עומק ודיון משמעותי
- יש לה יכולת להציג פסקי דין באופן מעניין ולתאר את התפתחות הפסיקה באופן בהיר ויפה דרך פסקי דין נבחרים
- המרצה מעבירה את התכנים בצורה מרתקת
- ידע מרשים ומדהים ויכולת להפוך את הנושא למעניין ביותר
- מעבירה את החומר בצורה מרתקת ויסודית, תענוג
- השיעור מעניין מאוד ומועדף עלי למרות שזהו נושא שאני פחות מתחבר אליו.

איך היא משיגה שיעור מאורגן?

- השיעורים מסודרים, מאוד לוגיים ומובנים
- החומר מועבר בצורה עקבית, ידוע באיזה נושא מדובר וכיצד הוא מתקשר לכל הקורס באופן כללי
- השיעור בנוי בצורה מעולה, קוהרנטי ועקבי משיעור לשיעור
- איך היא מצליחה לשלב בין שלל השאלות והדיונים לבין היכולת לחזור לקו השיעור?

איך היא מקדמת בהירות בשיעור?

- המרצה מסבירה את החומר מהחלקים היותר מובנים לכאלה שפחות, באופן שמקל על ההבנה.
- השיעורים לוו בדוגמאות עדכניות ורלוונטיות
- נותנת תמיד תשובות מהרבה כיוונים
- היא נותנת כלים מצוינים להבין את מבנה המשפט ואופי הפוליטיקה במדינת ישראל.
- מדברת על העקרונות הכלליים והמנחים

איך היא מקדמת עניין בשיעור?

- מציגה קונפליקטים בצורה מעוררת עניין
- מחברת תמיד את הנושאים לאקטואליה ובכך מחברת אותנו יותר לחומר הנלמד, מעדכנת את הסילבוס לפי ההתרחשויות העדכניות
- הופכת כל נושא למסעיר, מדגישה היבטים חשובים של משמעות חברתית וציבורית
- ניכרים במרצה להט ותחושת שליחות
- מעוררת דיונים, מקשרת בין החומר הנלמד למה שקורה במציאות

איך היא מקדמת יחס חיובי לתלמידים ותשובות לשאלותיהם?

- כל שאלה שנשאלה בשיעור זכתה לתשובה מקיפה, וכך גם פניות מחוץ לשיעורים
- תמיד מוכנה וזמינה לענות לשאלות, פתוחה לכל הערה, שאלה ודיון ועונה בכבוד, בסבלנות ובתבונה על כל שאלה
- המרצה נכונה לענות על שאלות גם מעבר לסוגיות ה"יבשות" המופיעות בסילבוס
- המרצה מכבדת את הסטודנטים, אכפתית וקשובה, מתייחסת אליהם בגובה העיניים, נותנת יחס אישי לכל תלמיד, מתייחסת ברגישות ובעדינות לדעות ולהשגות של התלמידים.
- המרצה היחידה שאצלה כל התלמידים הרגישו חופשיים לשאול שאלות ולהביע עניין

- לדפנה רגישות וקשב גבוהים מאוד לתלמידים ומעניקה תחושה שכל שאלה חשובה ורצויה .
- אכפתית , נותנת יד חופשית לשאלות ועונה באריכות . מאוד הוגנת.

הערות כלליות על פרופ' ברק ארז כמרצה

- דפנה ברק מרצה מושלמת וכריזמטית , אישיות קורנת , חדה , סובלנית ומדויקת
- שטף ההרצאה , בקיאות , תשוקה לנושאים , הבנה מעמיקה , יחס חיובי , חיוכים , מושלם !!!
- המרצה מדהימה ויצרה עבורי חווית למידה שציפיתי לה כל השבוע
- המרצה הטובה ביותר שלמדתי איתה עד כה : חריפה , בהירה , מעניינת , סוחפת
- המרצה מצוינת ! סבלנית , בהירה , מעניינת , מובנית , עונה לשאלות , זמינה . מי ייתן וירבו מרצים כאלה
- המרצה מעניינת מאוד , בהירה ומקצועית בצורה בלתי רגילה ! ממש חוויה
- מרצה מעולה , שולטת בחומר ברמה מעוררת הערצה
- המרצה מעניינת , ידענית בעלת שיעור קומה . מציגה סוגיות באופן מורכב ורב צדדי
- המרצה מעולה גם מבחינה אנושית : פתוחה , לא מתנשאת , מחוברת לחברה הישראלית
- פרופ' ברק ארז היא אישה מקסימה , טובת לב , מעניינת , מכבדת כל אחד ואחת מאיתנו . תענוג וכבוד ללמוד אצלה .

- פרופ' ברק ארז היא מרצה נפלאה . רהוטה , ידענית שאין שני לה , חכמה , מעמיקה ומובנת
- החומר מועבר תוך שימת דגש על הערכים שבבסיס המשפט . בנוסף יש שילוב טוב בין פסיקה מחד לבין דעתה של המרצה מאידך , בבחינת דע את המשפט הנהוג לפני שאתה מגבש דעתך באשר לשינוי
- דפנה מרצה מדהימה , יודעת לפרק פצצות רגשיות ופוליטיות ולדון בהן בצורה קרה .
- מרצה דגולה , מעוררת עניין , לימודים אקדמאיים לשמם!
- המרצה המקסימה והמעניינת שפגשתי . אינטליגנטית בצורה מדהימה , מעניינת , מסודרת
- תודה לך פרופ' ברק ארז , השריית בי רצון להישאר בפקולטה .

קטעים מריאיון עם המרצה

הריאיון עם פרופ' ברק-ארז היה ארוך במיוחד אולם מאוד מאלף ולכן מובא כאן כמעט במלואו

מה מאפיין את ההוראה שלך?

אני באופן אישי מאוד אוהבת ומוצאת שמאוד מלהיב ללמד את הסטודנטים בכניסה שלהם לעולם המשפט . אני מייחסת חשיבות רבה לעיצוב השקפת העולם המשפטית שלהם . הקורסים הגדולים הניתנים בשנים הראשונות הם הקורסים המעצבים ולכן אני אוהבת ללמד אותם . השלבים הראשונים הם הקריטיים ביותר , וכך זה הופך אותי להיות שותפה שלהם.

אני משתדלת בכל קורס שמלמדת לתת ייצוג גם לשאלות התיאורטיות הגדולות של התחום בעולם ובעולם האקדמי , אבל באופן שתמיד יחזור לחברה הישראלית ולמשפט הישראלי . חשוב לי שהחומר יהיה רלוונטי לנושאים שעימם הסטודנטים יתמודדו או יוכלו לתרום להם . זה בהחלט יכול להשפיע על תכנים של קורסים שהם קורסי יסוד .

ארגון השיעור?

אני משתדלת להבנות את השיעור ולהסביר את הדברים באופן שעוזר לי להבין אותם. לפני השיעור אני משתדלת להסביר לעצמי איך נכון להבין את התהליכים. תחומי המשפט שבהם אני עוסקת מושפעים מתהליכים מורכבים ואקלקטיים בחברה ובפוליטיקה, ולכן אם לא אצליח להסביר אותם לעצמי, לא אצליח להסביר לתלמידים. אני שואפת להציג את הדברים בהתייחס לקווי המתאר הבסיסיים שלהם, ורק אחר כך להתעכב בכל תחנה ולפתח את הניואנסים. הכיוון הכללי חייב להיות ברור. גם בהוראה וגם בכתיבה צריך להוביל את התלמיד/הקורא יד ביד לאורך הדרך. מעת לעת אני משתדלת לעצור ולומר מה כבר עברנו ומהי התחנה הבאה. כך אפשר לשלב בין האיכות שבפשוטות לבין המורכבות של החומר, מורכבות שחייבת להישמר.

איך את מתכוננת לשיעור?

אני קוראת לפני כל שיעור את כל החומרים שאלמד באותו שיעור. אני נוהגת להיכנס לכיתה עם הסיכומים האישיים שלי שבהם אני מדגישה לפני השיעור את הרעיונות המרכזיים, למרות שאני אף פעם לא קוראת מהכתב. עם זאת, חשוב לי שהחומרים האלה יהיו איתי כאיזושהי מפת דרכים שמזכירה לי לפעמים את הדברים שאני רוצה להדגיש וגם כדי להיות מסוגלת לתת לתלמידים מראי מקום לקריאה נוספת אם הם מבקשים במהלך השיעור. אני מעדיפה שלא לתת אסמכתאות אלא בסוף השיעור למי שמבקש. הסטודנטים רוצים וגם זכאים לקבל כלים, להבין את המבנים הבסיסיים של הנושאים הנלמדים. דפנה איננה שומרת ניירות משנה לשנה אך על המחשב שלה ישנם סיכומי שיעורים, גם שיעורים מלפני 20 שנה, שאותם היא כל הזמן מחדשת ומעדכנת. לפני כל שיעור דפנה מדפיסה את הגרסה העדכנית.

יחס לתלמידים?

חשוב לסטודנטים לקבל יחס מכבד ולא מתנשא ואני משתדלת לעמוד בדרישה זו. כמו כן, חשוב לי שהתלמידים יחוו בנוח להביע את דעותיהם גם אם הן שנויות במחלוקת.

קידום העניין בשיעור?

אני חושבת שהסטודנטים נהנים גם ממידה של חוש הומור. לפעמים זו דרך טובה להפיג מתח דווקא כשעוסקים בנושאים יותר קשים. אינני מתכוונת לבדיחות אלא ליכולת להכיר גם בצד האבסורדי או הקיצוני עד כדי גיחוך של המצבים שאנו נקלעים אליהם.

דפנה מלמדת קורסי מבוא לתואר ראשון בכיתות מרובות סטודנטים. הכיתה הגדולה היא מאד הטרוגנית מבחינת הרקע של הסטודנטים. בדרך כלל בכיתה גדולה קשה יותר להניע תלמידים להשתתפות וקשה יותר לנהל דיונים שיהיו רלוונטיים למספר רב של משתתפים, תוך שמירה על הרצף ההגייוני של השיעור. מצד שני יש למספר הגדול של תלמידים פוטנציאל ליותר כיווני מחשבה ונקודות מבט שמהם התלמידים יכולים להגיע ולתרום לשיעור. בנוסף, בהוראה בכיתה גדולה יש לדעתה גם "מימד תיאטרלי" - מורה בכיתה גדולה יכול להרשות לעצמו להיות לפעמים יותר דרמטי, להכניס גורמים מעוררים. אני באופן אישי אוהבת את הדיאלוג עם הכיתה הגדולה כי כדי לשמור על תשומת הלב של הסטודנטים צריך ללמד באנרגיה גדולה, זה מלהיב אך גם מעייף. אני חושבת שיש דמיון בין מורה שמלמד בכיתה גדולה במיוחד בקורס יסודי, לבין שחקן בתיאטרון במובן זה שהמרצה מלמד שוב את אותו השיעור, אך התלמידים היושבים בשיעור - מבחינתם זוהי פעם ראשונה. לכן השיעור צריך להיות מלהיב וחדשני. ההבדל הוא שאצל השחקן מדובר באותו טקסט עצמו ואילו אצלנו המרצים, הטקסט משתנה ואיננו נדרשים ולא צריכים לקחת על עצמנו דמות של מישהו אחר.

מה דעתך על נגיעה בעמדות פוליטיות בשיעורים ?

הקושי שקיים לעיתים הוא שהקירבה של הנושאים לחיים עצמם נוגעת בנימי רגש, בכאבים, או בהשקפות אידיאולוגיות מוצקות של הסטודנטים. אני חושבת שזה בלתי נמנע שהשיעור יעסוק בנושאים שיש להם משמעות פוליטית משום שהמשפט כאמור עוסק בחיים. הדרך לנסות להתמודד עם זה היא הצגה של כל מגוון התשובות האפשריות. אני חושבת שתפקיד המורה היא לתת לתלמידים תחושה שכל עמדה מנומקת יש לה מקום בדיון. אני בדרך כלל משתדלת להציג במידת האפשר את הצד שלא יוצג בדיון במידה מספקת, ובמקרים מסוימים להצביע על חולשות או קושי בטיעון מסוים תוך השארת סימן השאלה במקומו להכרעה אישית של כל אחד ואחת. בעיסוק בבעיות אקטואליות אני משתדלת למתוח את קו הגבול שבין משפט ופוליטיקה. נכון שהמשפט מושפע מפוליטיקה ויש בו ביטוי לערכים, אבל עדיין חלק מההכשרה המשפטית הוא היכולת להבחין בין פוליטיקה נטו, ערכים או אידיאולוגיה לבין משפט כדיסציפלינה, גם אם היא בלתי ניתנת לניתוק מוחלט מהיבטים ערכיים.

כיצד את מצליחה לשלב מחקר עם הוראה בצורה כל כך מוצלחת ?

מסייע לי שאני מלמדת נושאים שהם נושאי המחקר שלי. יש תהליך הזנה בין שני המישורים. יש דברים בהוראה שחשבתי עליהם גם לצורך המחקר. הצורך לרדת לשורשי סוגיה מסוימת בכדי להסביר לתלמידים יכול לתרום רעיונות למחקר. יש מתח בין השקעת האנרגיה בשני המישורים אך ברמה המהותית זהו מתח שיוצר היזון חוזר. המחקר יכול לתרום לחשיבה על נושאים שרצוי להציג בכיתה ומצד שני, חשיבה על נושאים לצורך הוראה יכולה לתרום למחקר בכך שמנסים להסביר בכיתה שאלה מסוימת.

דוגמה ד למרצה מגה-מצטיינת בתחום רך

המרצה: פרופ' נילי כהן, משפטים

כיהנה כרקטור אוניברסיטת תל אביב, נשיאת האקדמיה הלאומית למדעים, כלת פרס ישראל לחקר המשפט, קיבלה כמה פרסי הוראה כמצטיינת רקטור בפקולטה משפטים

קורס בדיני חוזים לתלמידי שנה א' בתואר ראשון. מספר תלמידים רשומים: 113

הדירוג בסקר ההוראה: הערכה כללית של המרצה (על סולם 7..1) 6.79 [כמעט כל עשרות התלמידים דירגו אותה כ 7, מדהים ממש!!!], שיעורים מאורגנים 6.73, שיעורים בהירים 6.64, שיעורים מעניינים 6.15, תגובות המרצה לשאלות והערות 6.81, יחס המרצה לתלמידים 6.85, זמינות מחוץ לשיעורים 6.82.

דירוגה בסקר ההוראה מעיד שהמרצה מצטיינת באופן יוצא דופן בארגון, בהירות, יחס לתלמידים ואינטראקציה עימם ובזמינותה מחוץ לשיעורים.

ריאיון עם המרצה

הקווים המנחים אותה בעבודתה כמרצה הם מחויבות מקצועית ללא פשרות ומתן כבוד מלא לתלמידים, וזאת תוך שמירה על גבולות ברורים בין המורה לתלמידים. שמירה על גבולות בין המרצה לתלמידים היא הכרחית בתפיסתה. אני מקרינה רצינות וכבוד, וזה הדדי, אני לא חברה של התלמידים. נילי כהן לא מהססת להעמיד רף ציפיות גבוה בפני התלמידים, כיוון שהיא משמשת עבורם דוגמה אישית לעמידה בציפיות אלה. פרופ' כהן נמנעת מאזכור דברים הקשורים ליוקרתה המקצועית, כדי שהשיעור לא יתקיים באווירה נפוחה.

איך היא מכינה את השיעורים?

- קריאה מדוקדקת ומלאה של חומר הקורס וחומר הקריאה הנלווה לקורס בכל סמסטר מחדש, לקראת הוראתו.
- הכנה מוקדמת של כל שיעור, הכוללת חשיבה על החומר עצמו ועל אופן הוראתו (סדר הדברים ואופן הצגתם לתלמידים, איתור נקודות קושי בחומר ו'פיצוחן'.
- קריאת חומרי עזר מעודכנים.

בזכות ההכנה המוקדמת המוקדמת, פרופ' כהן אינה זקוקה לדפים בזמן השיעור, ויודעת בעל פה את תוכן השיעור על כל פרטיו. עובדה זו מאפשרת לה להיות קשובה מאד לתלמידים תוך כדי השיעור, מבלי להיות מוטרדת במחשבה מה ללמד.

איך היא מקדמת בהירות בשיעור?

לימודי משפטים מתאפיינים בהתמודדות עם מצבים עמומים, שבהם אין תשובה אחת שהיא נכונה באופן אבסולוטי, וניתן לפרש כל פסק דין באופנים שונים. פרופ' כהן מתמודדת עם סוג זה של קושי בדרכים הבאות. היא:

- מציגה ומדגישה בהזדמנויות שונות את האמביוולנטיות של עולם המשפט. כך מקבלים התלמידים מושג כללי יותר על אופי הדברים, מעבר להתמודדות הפרטנית שלה עם סוגיה ספציפית שנדונה בשיעור.
- מספרת סיפורי רקע על התגלגלות פסקי דין עד לביהמ"ש העליון, כדי שיבינו שפסק הדין שהם למדו אינו קדוש ולא מוכרח להיות אמת לאמיתה.
- מציגה לתלמידים שאלות שונות המפתחות את החשיבה, בסדר מתוכנן מראש כך שהידע בשיעור מורכב מחוליות הנשענות זו על גבי זו.
- נוהגת להביע עמדה אישית לגבי פסק הדין, ובכלל זה ביקורת. זאת, כדי לשתף את התלמידים בדרך החשיבה שלה לגבי המקרים הנדונים בכיתה.

איך היא משיגה שיעור מאורגן?

מקפידה על תכנון זמנים מוקפד של השיעור ועמידה בו. פרופ' כהן יוצרת רצף מקשר בין השיעורים בקורס בכך שהיא משתדלת לסיים כל שיעור עם שאלת חשיבה שתהיה רלוונטית בשיעור הבא, והיא פותחת כל שיעור עם קישור מסוים לנושא השיעור הקודם.

איך היא מקדמת יחס חיובי לתלמידים ותשובות לשאלותיהם?

פרופ' כהן מתייחסת לסטודנטים שלה בכבוד רב ומשתדלת לענות על צרכיהם במהלך הקורס. היא עושה זאת על-ידי מתן יחס חיובי לכל שאלה הנשאלת בכיתה, בין אם השאלה היא משמעותית לדיון ובין אם לאו. בהתאם לרלוונטיות השאלה, היא משיבה עליה בזמן השיעור או מפנה את התלמיד לקרוא חומר מתאים או לגשת אליה בהפסקה. היא עושה מאמץ לזכור שמות תלמידים רבים כל האפשר. בדרך כלל היא נשארת בחזר הכיתה בהפסקה הקצרה שבין שני חלקי השיעור ועונה על שאלות תלמידים: גם אם אני צמאה, לא אעזב את החזר עד שאחרון התלמידים שמחכים לי יקבל ממני מענה.

מדברי הסטודנטים

- פרופ' כהן העבירה את הקורס באופן מעולה, ממוקד ומוכן מאד. מדובר בקורס לא קל שדורש ריכוז רב, ובכל זאת האופן שבו הרצתה את החומר עורר בי עניין רב להקשיב ולהבין.
- יותר מכל היא יודעת ללמד לחשוב!! אני משתמשת בצורת הפריסה של הנתונים על הלוח שלמדתי מפרופ' כהן, על מנת לנתח כל מקרה בכל קורס אליו אני כותבת תרגיל. היא מלמדת חוזים מתוך התעמקות בחוק על

סעיפיו, וכן במקרים ובהתפתחויות היסטוריות של בתי המשפט. אני לומדת ממנה לא רק חוזים, או שיטה, אלא גם כי בית המשפט הוא "מוסד עם חיים משלו", שמתפתח.

- מאורגנת, יסודית, מובנת, תקיפה ונחרצת. מילותיה אינן כריות רכות
- מקפידה לבקר ולהבהיר כל סוגיה עד תומה. אישיות מעוררת השראה
- מקצועיות המרצה הייתה בולטת במיוחד והעלתה מאוד את רמת הלמידה והדיונים.

יחס לסטודנטים :

- יחסה לסטודנטים מדהים. תמיד מקשיבה, צוחקת ומבינה ולכן מעריכים אותה כל-כך.
- היא השילוב האידיאלי בין מרצה מהרמה הגבוהה ביותר שיש - שהצליחה להעביר את החומר בצורה מסודרת, מרתקת וברורה - לבין בן אדם שקשוב לצרכי התלמידים בכלל ובפרט. היא סימפטית ומשרה אווירת לימודים מהנה וחיובית.
- לראות פרופ' ותיקה כמוה, פרו-רקטור, שם דבר בתחום החוזים, ואף על פי כן זוכרת את שמותיהם של כל הסטודנטים ועוצרת לשאול מה נשמע - זהו דבר ייחודי ומעורר פליאה.
- ראוי לציין לחיוב את היחס האישי של המרצה, שזוכרת את שמות כל התלמידים בכיתה ומשרה אווירה לימודית נעימה ולא מלחיצה. המרצה מעוררת כבוד והערכה, ללא מתן תשבחות עצמיות כפי שנוהגים אחרים. ◌

סיכום

נראה כי סוד גדולתה של פרופ' נילי כהן בהוראה נעוץ בעובדה שהיא לא לוקחת את יכולותיה והישגיה כמובנים מאליהם, אלא משקיעה מאמץ תמידי ובלתי-פוסק בתחזוקת יכולות אלה ושכלולן. בכך היא מעוררת השראה והערכה בקרב תלמידיה, שמוכנים להתאמץ יחד איתה בלימוד החומר.